

Kai kurie 1911-1917 metų lietuviškų periodinių leidinių slapyvardžiai

Irena BARTAŠIENĖ

Kauno apskrities viešoji biblioteka, Radastų 2, 3000 Kaunas

Sudarant 1911-1917 m. lietuviškų periodinių leidinių straipsnių rodykles ir analizuojant pačius leidinius bei su šiuo laikotarpiu susijusią medžiagą, pavyko nustatyti nemažai slapyvardžių. Norėję apie tai papasakoti skaitytojams. Galbūt kai kam būtų įdomūs ir naujingi patys faktai arba jų nustatymo būdai, o gal atidesnis žvilgsnis iš šalies padėtų išvengti apsirikimo bei leistų kai ką patikslinti. Straipsnyje pateikti slapyvardžiai buvo atskleisti taikant anksčiau aprašytą metodiką¹, kuri čia nebus išsamiai nagrinėjama. Mūsų tikslas - pateikti svarbiausius argumentus, kuriais remtasi nustatant vieno ar kito slapyvardžio priklausomybę. Nustatyti slapyvardžiai grupuojami pagal jų rūšis, o straipsnio gale pridodamas abėcėlinis slapyvardžių sąrašas, kuriame nurodyti leidiniai, kuriuose buvo publikuoti straipsniai, pasirašyti minėtais slapyvardžiais.

Ananimai

Nors ši slapyvardžių forma ir nėra labai gausi, bet keletą jų pavyko nustatyti. Anagramos būdu sudaryti slapyvardžiai atkreipia dėmesį neaiškia, netgi keista žodžio prasme. Kyla mintis perskaityti jį iš kito galo ir pasirodo, kad tai yra vardas arba pavardė. Taip, pavyzdžiui, buvo aptikus 1913 ir 1914 m. „Vienybėje“ parašus *T. Epmač* ir *Ep č*, kuriais buvo pasirašytos žinutės apie vietinius įvykius Gaurėje ir Sedoje, kur vargonininku dirbo asmuo pavarde Čampė. „Lietuvių pavardžių žodyne“² tokia pavardė užregistruota vienintelėje vietovėje - Sedoje. Neaiškumų dėl šio slapyvardžio dar lieka, kadangi daugiau duomenų apie tokį asmenį nerasta.

„Viltyje“ 1911, 1912 m. ir vėliau dažnai pasitaiko žinučių apie įvairias Trakų apskrities vietoves - Žaslius, Paparčius, Krivonis ir kt., pasirašytų slapyvardžiu *Sanatna*. Nesunku pastebėti, kad tai reiškia vardą Antanas. Sugretinus visus turimus įrašus apie tas vietoves, išaiškėja ir žinučių autorius - Antanas Račkauskas. Ypač tuo galima įsitikinti, išanalizavus 1911 m. „Viltį“. Apskritai būdinga, kad viename šio laikraščio numerioje apie tą pačią arba gretimas vietoves būdavo spausdinamos kelios trumpos žinutės. Jos būna pasirašytos įvairiomis to paties slapyvardžio formomis (*Ž.D.*, *Žemės Dulkė* ir t.t.) arba vienos - tikraja pavarde, kitos - slapyvardžiu. Jei tai pasi-

kartoja ir pakanka duomenų, galima nustatyti ir slapyvardžiu pasirašytos žinutės autorių. Taip atskleistas ir slapyvardis *Sanatna*. Laikraštyje „Aušrinė“ 1910 m. išspausdintas straipsnelis iš Rygos, pasirašytas slapyvardžiu *I. Satnatyv*, kurį perskaitysime Vytautas J. (n ir u nesunku sumaišyti). O tai tikriausiai bus Vytautas Juškys, žinomas „Aušrinės“ bendradarbis, pasirašinęs ir kitais slapyvardžiais, o 1910 m. mokėsis Rygoje.

Geonimai

Šios formos slapyvardžių yra gausu. Juos palyginti nesunku atskleisti, nes jau pats slapyvardis suteikia informacijos apie autorių - parodo jo ryšius su tam tikra geografine vietove. Jeigu yra daugiau biografijos duomenų apie autorių, galima tvirtai nustatyti slapyvardžio priklausomybę. Taip, pavyzdžiui, išiaiškinome, kad *I. iš Stončaičių*, rašęs „Ateityje“ 1916 m., yra Jurgis Talmantas. Tai įrodyti padeda straipsnio turinys ir biografijos duomenys. Straipsnis parašytas terminologijos klausimais, ir tai atitinka J. Talmanto interesų sritį. Kaip žinoma, jis gimė Stančaičių kaime, Klaipėdos raj.³, buvo „Ateities“ bendradarbis⁴.

„Viltyje“, „Aušroje“ ir „Šaltinyje“ 1915 m. apie bitininkystę bei religinę tematiką rašė *Palėvenietis*. Surašus žinutę⁵, kad 1915 m. Palėvenėje gyveno Jonas Pečkaitis (Tėvas Jeronimas) neliko abejonių, kad jis ir pasirašinėdavo šiuo slapyvardžiu. Ypač tai patvirtina straipsnis apie bitininkystę, nes J. Pečkaitis - žinomas bitininkystės populiarintojas, rašęs spaudoje šia tema ir anksčiau.

Pagiriečio slapyvardžiu 1913 m. „Viltyje“ ir 1915 m. „Aušroje“ buvo pasirašytos žinutės apie Pagirių miestelį, Šv. Juozapo draugijos skyriaus susirinkimą. Šių žinučių autorius galėjo būti kunigas, D. Alseikos brolis Albinas Alseika - buvęs Pagirių apylinkės švietėjas, kultūros puoselėtojas, kurio pamokslai ilgam išliko žmonių atmintyje⁶. Mintis jam priskirti *Pagiriečio* slapyvardį kilo suabejojus, ar teisingas V. Biržiškos nurodymas, kad 1906 m. „Lietuvos ūkininke“ tokiu pat slapyvardžiu pasirašė D. Alseika. Minėtos žinutės galėjo būti parašytos tiesiogiai su vietove susijusio žmogaus, todėl ir *Pagiriečio* slapyvardis buvo priskirtas A. Alseikai.

Dar daugiau informacijos atsiranda, kai pagal sandarą slapyvardis būna susijęs su viena vietove, o pagal publikuojamą medžiagą - su kita. Tokių atvejų yra nemažai, nes neretai autoriai renkasi slapyvardžiui sudaryti vietovę pagal savo kilmę, nors ir gyvena toli nuo gimtųjų vietų. Susidūrę su dviem slapyvardžio ir straipsnio turinio jungiamom vietovėm, jau turime orientyrą paieškai. Pavyzdžiui, radus 1913 m. „Viltyje“ išspausdintą žinutę iš Krekenavos, pasirašytą *Garlieviečio* slapyvardžiu, aiškintasi, kas, kilęs iš Garliavos, galėjo rašyti apie Krekenavą. Pagal žinomu slapyvardžiu *K.G.* pasirašytą žinutę iš tos pačios vietovės spėta, kad tai galėtų būti mokytojas Kazimieras Gylis, kurio biografijos faktai patvirtina spėjimą. Kaip pažymėta „Lietuviškojoje enciklopedijoje“, K. Gylis gimė Garliavos valsčiuje, 1907-1915 m. buvo Krekenavos mokyklos mokytojas, rašė „Lietuvos ūkininke“, „Viltyje“ ir kitur, pasirašydamas *K.G.*, *Valsietis* ir kt.⁷

Panašiai nustatyta, kad slapyvardžiais *Nasvės Lydis* ir *Iš Nasvės Lydis* pasirašytų žinučių, atsiųstų iš Rostovo prie Dono, autorius galėjo būti K. Jodelė. Spėta, kad autorius kilęs iš vietovės, esančios netoli Nasvės upės, o ji, kaip rašoma enciklopedijoje⁸, prasideda į šiaurę nuo Užpalių, prie Tatuoliškių, ir įteka į Šventąją netoli Vyžuonų. Vadinas, autorius turėtų būti kilęs iš šio krašto. Lietuvių, kaip žinoma⁹, Rostove prie Dono iki Pirmojo pasaulinio karo gyveno nedaug. Taigi ir periodinių leidinių bendradarbių, korespondentų negalėjo būti daug. Iš kelių žinomų autorių pasirinktas K. Jodelė, rašęs „Viltyje“ 1910 m., pasirašydamas pavarde. Jo, kaip šalpos draugijos nario, pavardė paminėta „Viltyje“ 1914 m. (bal. 27). Deja, daugiau biografinių duomenų apie K. Jodelę nerasta, bet šiek tiek spėjimą patvirtinti padeda žinios apie pavardės paplitimą. „Lietuvių pavardžių žodynas“¹⁰ liudija, kad pavardė Jodelė buvo neplačiai paplitusi apie Rokiškį, Svėdasus, Užpalius ir kitas vietoves, esančias netoli Nasvės upės, kurios pavadinimas ir panaudotas slapyvardžiui sudaryti.

Vietovės pavadinimas turi labai daug reikšmės slapyvardžiui nustatyti, kai autorius kilnojasi iš vienos vietovės į kitą ir korespondenciją iš jų pasirašo tuo pačiu slapyvardžiu. Lyginant slapyvardžių „kelia“ ir autorių biografijos faktus, pavyko nustatyti ne tik šios rūšies slapyvardžių. Taip, pavyzdžiui, buvo nustatyta, kad *Daičiūnų Sūnus*, *Daičiūnų Sūnus* - tai kunigas Aleksandras Bielazaravičius. Nors slapyvardžio sudarymui panaudoto vietovės pavadinimo ryšys su autoriaus biografija ir neaiškus, bet kiti duomenys padeda pagrįsti šį pasirinkimą. Slapyvardžio „kelias“ buvo toks: Kavarskas (1912 m.) - Jūžintai (1913-1914 m.) - Tytuvėnai (1917 m.). Žinutėse rašoma apie „Blaivybės“ draugijos, ūkio būrelių veiklą. Tai liudija, kad autorius yra tų įvykių dalyvis arba organizatorius. Pagal tų metų spaudoje esančią informaciją apie kunigų perkėlimus sužinojome, kad A. Bielazaravičius 1912 m. kunigavo Kavarske¹¹, 1913 m. Jūžintuose, iš ten 1914 m. iškeltas į Jurbarką¹² ir tais

pačiais metais - į Šiluvą (netoli Tytuvėnų)¹³. Yra dar vienas argumentas tokiam šio slapyvardžio aiškinimui. 1913 m. „Viltyje“ ir „Žemėje“ išspausdintos žinutės apie Jūžintų ūkio ratelį, pasirašytos skirtingais slapyvardžiais - *Daičiūnų Sūnus* ir *Lietuvos Sūnus*. Pastarasis slapyvardis V. Biržiškos priskirtas A. Bielazaravičiui¹⁴. Palyginus abiejų žinučių tekstus, matyti, kad jos rašytos to paties autoriaus. *Daičiūnų Sūnus* rašo: „Septinti metai, kaip gyvoja pas mus, Južintuose, ūkio būrelis, veikimo vienog jokio beveik ligšiol neapreiškė. Susirinkimai retai tedaromi ...“¹⁵. Antroji žinutė prasideda tokiu tekstu: „Septinti metai gyvoja Južintuose ūkio ratelis, veikimo tačiau mažai parodo. Susirinkimai daromi retai ...“¹⁶. Visas tolesnis žinučių tekstas yra vienodos struktūros, taip pat kritiškai vertinamas aprašomas objektas. Skirtumas tik toks, kad „Žemėje“ išspausdinta žinutė yra šiek tiek trumpesnė.

Lyginant duomenis iš vietovių, nustatytas slapyvardis *Sosiu Žmogus* (žodžio „Sosiai“ reikšmė nenustatyta). „Vienybėje“ 1909-1911 m. tokiu slapyvardžiu pasirašytos žinutės iš Raseinių, o 1912 m. - iš Gaidės (Zarasų a.). Nustatyta, kad jų autorius buvo Jonas Kraniuskas, kuris 1906-1911 m. kunigavo Raseiniuose, o vėliau buvo perkeltas į Gaidę¹⁷.

Tokios sandaros slapyvardis nurodytas „Vienybės“ žinutėje. Joje rašoma, kad 1911 m. lapkričio 7 d. Krakėse buvo palaidota Ona Bandžaitė, rašiusi lietuviškai spaudai, pasirašydama *Ona iš Mieliatos*¹⁸.

Kriptonimai

Šios rūšies slapyvardžiai buvo atskleisti sukaupus didesnę kiekį įrašų iš vienos vietovės, kai dalis jų pasirašyti pavarde arba slapyvardžiu, dalis - santrumpomis. Periodiniuose leidiniuose tai gana dažnai pasitaikantys atvejai, ir jį juos vertėtų atkreipti dėmesį. Pavyzdžiui, iš Rostovo prie Dono rašė Stanislovas Serafinas, kartais pasirašydamas *St.S.*, iš Rezeknės - Jonas Rėmiazas ir *I.R.*, iš Šventežerio - Petras Markeliūnas ir *P. Mor-nas* ir kt. Kartais pavardės ir kriptonimai kaitaliojami, kai viename leidinyje yra didesnis kiekis to paties autoriaus straipsnių. „Žemdirbyje“ 1911 m. Antanas Gineitis pasirašo ir *A.G.*, „Vienybėje“ 1911 m. Elžbieta Venckaitė - *E.V.* Neretai autoriai pasirašo slapyvardžiu santrumpomis, pavyzdžiui, *I.Ž. (J. Žibintėlis)* - Jonas Asminavičius, *R-nis (Ruginis)* - Liudas Noreika, *T.Sir. (Stračnietis)* - Teofilis Kolalis ir t.t. Nustatymo procesas ne visada yra paprastas, kartais tenka išstudijuoti įvairius informacijos šaltinius. Paprasčiau, kai slapyvardžius nurodo patys autoriai ar kiti asmenys. Pavyzdžiui, slapyvardį *I-as* atskleidė juo pasirašęs Jurgis Elisonas¹⁹.

Kitų rūšių slapyvardžiai

Buvo nustatyti keli vardais pasirašiusieji autoriai. Pavyzdžiui, 1913 m. iš Škotijos rašė *Antanas* ir Antanas

Vaitkevičius yra tas pats asmuo, nors trūkstant duomenų apie autorių, tvirtai pasakyti apie slapyvardžio priklausomybę negalima.

„Draugijoje“ išspausdinto mokslinio straipsnio „Pasaulio elementai: psichiškasis ir fiziškasis savo išsirutuliojime“ autorius Jonas, be jokios abejonės, yra Jonas Steponavičius. Slapyvardis nustatytas sugretinus tris dalykus: straipsnio turinį, J. Steponavičiaus knygos, išleistas 1912 m. Leipgice vokiečių kalba, tekstą, ir jo biografija, pateiktą „Lietuvių enciklopedijoje“²⁰.

Dažnai randamais slapyvardžiais *Gvazdikas*, *Gvazdikas*, *Gvazdikas* 1912 ir 1913 m. „Viltyje“ ir „Šaltinyje“ pasirašinėjo P. Pacenka. Ir pavarde, ir slapyvardžiais pasirašytos žinutės apie „Blaivybės“ draugijos Punsko skyriaus, vartotojų draugijos susirinkimus, jaunimui skirti didaktiniai straipsniai etikos, moralės klausimais. Pastebėta, kad žinutė apie tą patį objektą viename leidinyje pasirašyta pavarde, kitame - slapyvardžiu.

Pavyzdžiui, apie tą patį „Blaivybės“ draugijos susirinkimą žinutė „Šaltinyje“ (1912, vas. 27) pasirašyta P. Pacenkos pavarde, o „Viltyje“ (vas. 12) - slapyvardžiu *Gvazdikas*, apie kunigą J. Vyšniauską „Šaltinyje“ (kovo 12) - P. Pacenka, „Viltyje“ (spalio 3) - *Gvazdikas*. Žinutė teksta nėra identiškas, bet jų struktūra, pateikta informacija rodo, kad autorius yra tas pats asmuo. Apie P. Pacenką žinome tik tiek, kad jis buvo „Blaivybės“ draugijos Punsko skyriaus pirmininkas, 1912 m. išrinktas į šios draugijos visuotiną susirinkimą²¹.

Labai produktyvus autorius, pasirašinęs slapyvardžiu *Taškutis* įvairiuose 1912-1914 m. periodiniuose leidiniuose („Pavasaryje“, „Šaltinyje“ ir kt.), buvo Juozas Lelešius. Daug šio autoriaus straipsnių elgesio, dorovės klausimais skirta jaunimui, yra grožinių kūrinių. Iš kai kurių straipsnių ir žinutė paaikškėja, kad autorius susijęs su Miroslovu, o „Pavasaryje“ paskelbtas lietuvių liaudies dainų tyrinėjimas liudija jo domėjimąsi tautosaka. Iš publikacijų skaičiaus žurnale „Pavasaris“ ir kai kurių straipsnių tematikos išryškėja didelis autoriaus dėmesys pavasarininkų judėjimui. Kaip rašoma „Lietuvių enciklopedijoje“²², J. Lelešius ilgą laiką klebonavo Miroslave, organizavo pavasarininkus, bendradarbiavo religinėje spaudoje, rinko tautosaką. Jo surinktos dūškų raudos, užrašytos Miroslovo parapijoje, buvo paskelbtos leidinyje „Mūsų tautinės tvėrybos žiedai“ (1914, Nr. 3/4).

Panašu, kad slapyvardžiai *Vienužis*, *Vn-ž-s* priklausė pedagogui Juozui Petručiui, kuris 1908 m. apsigyveno Rygoje, kur dalyvavo įvairių lietuvių draugijų (pavyzdžiui, „Giedros“) kūrime, redagavo laikraščius. 1911 m. jis grįžo į gimtąjį Rokiškį ir apie 18 metų čia dirbo mokytoju²³. Palyginkime šiuos duomenis su *Vienužio* slapyvardžiu paskelbta medžiaga. Pirmąjį straipsnį randame 1911 m. „Lietuvos žiniose“, kur autorius informuoja apie Rygos lietuvių draugijos „Giedra“ susirinkimą. Nemažai straipsnių pedagogikos klausimais, dažnai diskusinio pobūdžio, paskelbta 1912 m. „Mokykloje“. Net keliuose straipsniuose figūruojančios vietovės (Obeliai, Suseiniš-

kiai ir kt.), matyt, autoriui yra gerai pažįstamos. Žinoma, gali pasitaikyti ir sutapimų, todėl buvo nagrinėjami ir kiti variantai, tyrinėjamos kitų spėjamų autorių biografijos, bet apsisota prie J. Petručio autorystės.

„Vienybėje“ ir „Viltyje“ 1911-1915 m. rašė *Žibintėlis* ir *J. Žibintėlis* (ir santr. *J.Ž.*). Tai buvo kunigas Jonas Asminavičius. Jis gimė Salako valsčiuje, 1909 m. išventintas kunigu dirbo Švėkšnoje, iš čia 1914 m. iškeltas į Subačių, o vėliau į Rokiškį²⁴. Slapyvardžiu pasirašytose žinutėse pasitaiko visos trys vietovės, o chronologiniai duomenys atitinka J. Asminavičiaus kunigavimo toje vietovėje metus. Be to, J. Asminavičius rašė spaudoje, pasirašydamas ir kitais slapyvardžiais bei pavarde. Ši korespondencija taip pat susijusi su Švėkšna ir Rokiškiumi.

Dėl knygos „Pirmasis vadovas į Rymą ...“ (Seinai, 1911-1913. 2 t.) autorystės

Periodinėje spaudoje publikuota šios knygos ištraukų, jos recenzijų, kurias bibliografuojant iškilo knygos autorystės klausimas. Kontroliniame sąraše „Knygos lietuvių kalba“ (Vilnius, 1977. D. 1, p. 33) ji aprašyta pagal slapyvardį *A.R.* Neatskleidžia šios knygos autoriaus ir „Lietuviškieji slapyvardžiai“ (Vilnius, 1995-1996), nors ir žinoma, kad slapyvardžiu Kun. A.R. rašė A. Ragažinskas²⁵. Jis yra ir knygos „Pirmasis vadovas į Rymą ...“ autorius. Tuo įsitikinti padėjo 1911 m. „Spindulys“, kurio viršelyje buvo spausdinama daug įvairių skelbimų. Galbūt autoriaus išaiškinimo būdas ir nėra labai racionalus, bet gali būti įdomus paieškos įvairovės prasme, todėl norėtusi jį aprašyti išsamiau. „Spindulyje“ 1911 m. buvo spausdinami įvairūs skelbimai apie išleistas knygas. Vienas iš jų - apie kunigo A. Ragažinsko, žinomo slapyvardžiu *Ragaišis*, išleistą „Žemaičių Kalvarijos aprašymą“ (Vilnius, 1906), antrasis - apie kun. A.R. knygą „Pirmasis vadovas į Rymą ...“. Pastarajame skelbime nurodyta, kad dėl knygos įsigijimo reikia kreiptis į Suginčių kleboną. Žinant, kad knyga išleista autoriaus lėšomis ir kad 1910-1912 m. Suginčiuose klebonavo A. Ragažinskas, palyginus tai su V. Biržiškos atskleistu slapyvardžiu *A.R.*, ir nustatytas knygos autorius.

Tiriant knygos autorystės klausimą, išaiškėjo dar vienas A. Ragažinsko slapyvardis *Augštaitis*, kuriuo pasirašytos žinutės apie Suginčius ir gretimas vietoves 1911 m. „Viltyje“. Birželio 12 d. „Viltyje“ randame slapyvardžiu *Augštaitis* pasirašytą žinutę, kuri jau be autoriaus nurodymo perspausdinta „Spindulyje“ (Nr. 3), kur buvo ir minėti skelbimai. Teksto pabaigoje autorius rekomenduoja skaitytojams knygą „Žemaičių Kalvarijos aprašymas“. Visa tai leidžia daryti prielaidą apie slapyvardžio *Augštaitis* priklausomybę.

Dėl kelių V. Biržiškos atskleistų slapyvardžių

Gerai žinoma, kokį didžiulį darbą atliko V. Biržiška, nustatydamas kelis tūkstančius lietuvių autorių sla-

pyvardžių. Dėl įvairių priežasčių šio autoriaus parengtame darbe „Lietuviškieji slapyvardžiai ir slapyraidės“ yra ir netikslumų. Dėl kai kurių slapyvardžių abejojo ir pats V. Biržiška. Išanalizavus periodinius leidinius, informacijos šaltinius, iškilo abejonių dėl kai kurių slapyvardžių atskleidimo.

Yra atvejų, kai nurodytas ne tas autoriaus vardas. Pavyzdžiui, slapyvardžiai *Nep.*, *Nept.*, *Neptunas* priklauso ne Jonui Poderiui, bet Martynui Poderiui. Šiais slapyvardžiais pasirašyti straipsniai apie Rygos lietuvių darbininkų draugiją „Giedra“, jos susirinkimus, organizuotus renginius ir pan. Nepanašu, kad nurodytasis J. Poderis (1894-1957), nuo 1911 m. dirbęs mokytoju Grinkiškyje, būtų galėjęs rašyti apie Rygoje vykusius įvykius kaip tiesioginis jų dalyvis. Pagal biografijos duomenis, toks autorius yra M. Poderis, 1911-1915 m. buvęs „Giedros“ draugijos pirmininku²⁶. Jis rašė spaudoje ir pasirašydamas pavarde. Pavyzdžiui, „Lietuvos žiniose“ 1912 m. gruodžio 30 d. straipsnį „Teatras ir kritika“ pasirašė „Giedros“ režisierius M. Poderis. Slapyvardį *Nep.* „Vilnyje“ M. Poderiui priskiria ir R. Maliukevičius²⁷.

Nurodytasis Gineitis A.²⁸ yra tikra autoriaus pavardė, o ne A. Vėgėlės slapyvardis. Dėl šio autoriaus, matyt, abejojo ir pats V. Biržiška, nes „Lietuvių bibliografijoje“ (Kaunas, 1935. D.4, t.1, sklt. 2128) nurodė tą slapyvardį kaip spėjimą. Iš tikrųjų Antanas Gineitis (1860-1936), kaip ir A. Vėgėlė, kilęs iš Tauragnų, rašė spaudoje ūkio klausimais²⁹. Jo straipsniai „Žemdirbyje“ 1911-1912 m. pasirašyti pavarde ir kriptonimais *A.G.* bei *G.A.* „Žemdirbio“ redakcijos atsakymuose (1911, Nr. 1, p. 8) dėkojama A. Gineičiui už atsiųstą medžiagą ir prašoma toliau neužmiršti leidinio.

Kilo abejonių dėl slapyvardžio *K.T.* priskyrimo Juozui Gudauskui³⁰. Kriptonimu *K.T.* pasirašęs autorius rašo apie Troškūnų labdaros draugijos susirinkimą, įvykusį 1911 metais. Iš teksto atrodo, kad taip rašyti galėtų šio renginio dalyvis. Tuo tarpu apie J. Gudausko ryšius

su vietove duomenų nėra. Žinoma, kad J. Gudauskas buvo Joniškėlio mokytojas³¹, 1911 m. perkeltas į Linkuvą. Iš šių vietovių ir rašė spaudoje slapyvardžiu *Mūšos Sunus*. Gal vietovės šiuo atveju ir neturi tiek reikšmės, kiek aprašomo objekto specifika bei būtinybė gerai jį pažinti. Išnagrinėta medžiaga rodo, kad kriptonimas *K.T.* yra santrumpa slapyvardžio *K. Troškūnietė*, kuriuo bei jo variantais *K.Troš.*, *K.T-ė* pasirašinėjo Kotryna Jonelytė. Ši autorė pasirašė 1910 m. „Lietuvos ūkininke“ ir pavarde.

Daug klausimų kyla dėl slapyvardžio *Kz.Tr-is*, kuriuo, V. Biržiškos nuomone³², pasirašytas P. Turausko straipsnis 1911 m. „Viltyje“. Suabejota dėl autorystės, suradus tą pačių metų „Viltyje“ P. Turausko pavarde paskelbtą atsiliepimą į minėtąjį straipsnį. Palyginkime abiejų straipsnių tekstus. *Kz.Tr-is* rašo apie „Dainos“ draugijos surengtą spektaklį, skirtą baudžios panaikinimo Lietuvoje 50-ųjų metinių paminėjimui. Autorius išsamiai aprašo aktorių vaidybą, o pabaigoje pareiškia nemažai priekaištų Kauno lietuviškajai „aristokratijai“, kurios ne daug tebūta renginyje. Kurgi ji minėjo šią datą, - klausia autorius. „Ar tik ne prie žaliojo staliuko, ar bilijorų?“³³. Atsiliepimo autorius P. Turauskas, kaip matyti, buvo užgautas pareikštų priekaištų ir atsako netgi su ironija: „... dvasiškai vasario 19 iškilmes apvaikščiojo bažnyčiose ... P.Kz.Tr-is, jei bažnyčioje buvo, juosius tenai matė ...“³⁴. Toliau P. Turauskas gana išsamiai aiškina, kodėl tiek ne daug kunigų dalyvavo spektaklyje, pabaigoje pridurdamas, kad Kauno kunigo prie biliardo niekas nėra matęs. Šis palyginimas leidžia daryti išvadą, kad *Kz.Tr-is* - tai ne P. Turauskas. Apskritai istorijoje žinoma atveju, kai autoriai polemizuoja patys su savimi, bet nagrinėjamu atveju taip neturėtų būti. Negalėjo kunigas P. Turauskas viename straipsnyje aštriai kritikuoti dvasininkus, kitame - labai nuoširdžiai juos ginti. Abejotina ir tai, ar galėjo dvasininkų kritiką toleruoti „Vilties“ redakcija.

Slapyvardžių sąrašas

- A.G. (Žemdirbys, 1911, saus. 20) - Gineitis Antanas (1860-1936)
- A.L. (Viltis, 1911, saus. 30) - Laurėnas A.
- A.Pod. (Viltis, 1912) - Poderis Antanas (1864-1941)
- A.R. (Pirmasis vadovas į Rymą ..., Seinai, 1911-1913, 2 t.) - Ragažinskas Antanas
- A-ė (Šaltinis, 1912, liep. 16) - Gustaitytė-Šalčiuvienė Antanina (1894-1958)
- Antanas (Šaltinis, 1913, liep. 8, rugpj. 26) - Vaitkevičius Antanas?
- Antė (Viltis, 1911, spal. 2, 1912, rugpj. 5) - Striogaitė Antanina (?-1918)
- Augštaitis (Viltis, 1911, birž. 12) - Ragažinskas Antanas
- Baubliškių dėdė, Baubliškių Dėdė (Lietuvos ūkininkas, 1912, geg. 10, birž. 21) - Ruseckas Petras (1883-1945)
- Daičiūnų sūnus, Daičiūnų Sūnus, Daičiūnų sūnus (Šaltinis, 1912, birž. 25; Viltis, 1913, lapkr. 7, 1914, vas. 12) - Bielazaravičius Aleksandras
- E.V. (Vienybė, 1911, lapkr. 29) - Venckaitė Elžbieta
- Ep č, Epmač T. (Vienybė, 1914, birž. 24, 1913, vas. 26) - T. Čampė?
- G.A. (Žemdirbys, 1911, saus. 20) - Gineitis Antanas (1860-1936)
- Gvazdikas, Gvazdikas, Gvazdikas (Šaltinis, 1913, kovo 19, birž. 25, spal. 8, 1913, rugs. 25; Viltis, 1912, rugpj. 8, rugs. 14, spal. 3 ir kt.) - Pacenka P.

- Iš Nasvės Lydis (Vilniaus žinios, 1906) - Jodelė K.
 J.Ž. (Vienybė, 1913, gruod. 3) - Asminavičius (Asmenavičius, Ašmenavičius) Jonas (1885-1966)
 J-as (Lietuvos žinios, 1911, rugs. 27) - Elisonas Jurgis (1889-1946)
 Jonas (Draugija, 1911, t. 15, Nr. 57, 1912, t. 18, Nr. 69, 71/72, 1913, t. 19, Nr. 75, 76) - Steponavičius Jonas (1880-1947)
 Juozas S-as (Vienybė, 1911, liep. 5) - Sendzikas Juozas
 K.T., K.Troš., K.T-tė (Lietuvos ūkininkas, 1911, rugpj. 10; Lietuvos žinios, 1911, liep. 12) - Jonelytė Kotryna
 M.G-tė, M-ka G-l-t-ė (Viltis, 1914, kovo 28; Ateitis, 1914, Nr. 2) - Galdikaitė M.
 Nep., Nept., Neptunas (Lietuvos žinios, 1913, vas. 2, vas. 16, kovo 23 ir kt.) - Poderis Martynas (1885-1972)
 Ona iš Mieliatos (lietuviškoje spaudoje) - Bandžaitė Ona (apie 1877-1911)
 P.E.L. (Jaunimas, 1911, lapkr. 10) - Lubys Edvardas
 P.Mor-nas (Šaltinis, 1914, rugs. 8) - Markeliūnas Petras
 P.S-is (Lietuvos žinios, 1911, gruod. 15) - Bimba Petras
 Pagirietis (Aušra, 1915; Viltis, 1913, kovo 24) - Alseika Albinas?
 R-nis (Vairas, 1917, Nr. 17, 23) - Noreika Liudas (1884-1928)
 Sanatna (Viltis, 1911, rugpj. 12) - Račkauskas Antanas?
 Satnatyv J. (Aušrinė, 1910, Nr. 2) - Juškys Vytautas (1894-)
 Sosių Žmogus (Vienybė, 1911, kovo 29, 1912, liep. 24) - Kraniauskas Jonas
 T.Str. (Viltis, 1911, saus. 21) - Kolalis Teofilis
 Taškutis (Pavasaris, 1912, Nr. 6, 7, 1913, Nr. 1, 5, 9 ir kt.; Šaltinis, 1913, rugs. 23, 1914, kovo 10) - Lelešius Juozas (1887-1938)
 Troškūnietė K. (Lietuvos ūkininkas, 1912) - Jonelytė Kotryna
 Vienužis, V-n-ž-s (Lietuvos žinios, 1911, rugs. 8, 1913, saus. 12; Mokykla, 1912, Nr. 7/10, 11/12, 1913, Nr. 2, 5 ir kt.) - Petrusis Juozas? (1876-1958)
 Žibintėlis, Žibintėlis J. (Vienybė, 1911, gruod. 20, 1912, saus. 31, spal. 2, 1913, kovo 5, 26) - Asminavičius (Asmenavičius, Ašmenavičius) Jonas (1885-1966)

¹ Bartašienė I. Slapyvardžių išaiškinimo metodikos bruožai // Bibliografija'95 : mokslo darbai. - Vilnius, 1997. - P. 57-60.
² Lietuvių pavardžių žodynas. - Vilnius, 1985. - T. 1, p. 400.
³ Tarybų Lietuvos enciklopedija. - Vilnius, 1988. - T. 4, p. 255.
⁴ Lietuvių enciklopedija. - Bostonas, 1964. - T. 30, p. 313.
⁵ Viltis. - 1915, kovo 3.
⁶ Dambrauskas L. A. Jakštas ir giminės // Draugija. - 1939, Nr. 4, p. 235.
⁷ Lietuviškoji enciklopedija. - Kaunas, 1940. - T. 8, sklt. 1476-1477.
⁸ Tarybų Lietuvos enciklopedija. - Vilnius, 1987. - T. 3, p. 181.
⁹ Lietuvių enciklopedija. - Bostonas, 1961. - T. 25, p. 534.
¹⁰ Lietuvių pavardžių ... - T. 1, p. 836.
¹¹ Viltis. - 1912, liep. 22.
¹² Viltis. - 1914, vas. 8.
¹³ Viltis. - 1914, lapkr. 19.
¹⁴ Biržiška V. Lietuviškųjų slapyvardžiai ir slapyraidės. - Kaunas, 1943. - D. 2, p. 46.
¹⁵ Viltis. - 1913, lapkr. 7.
¹⁶ Žemė. - 1913, lapkr. 28, p. 221.
¹⁷ Šaltinis. - 1912, gruod. 10.

¹⁸ Vienybė. - 1911, lapkr. 15, p. 732.
¹⁹ Lietuvos žinios. - 1911, gruod. 1.
²⁰ Lietuvių enciklopedija. - Bostonas, 1963. - T. 28, p. 50.
²¹ Viltis. - 1912, vas. 12.
²² Lietuvių enciklopedija. - Bostonas, 1958. - T. 14, p. 370.
²³ Petrusis J. Juozas Petrusis ir pirmosios lietuvių studentų korporacijos // Lietuvos aidas. - 1996, kovo 16, p. 23.
²⁴ Lietuvių enciklopedija. - Bostonas, 1969. - T. 36, p. 50.
²⁵ Biržiška V. Lietuviškųjų ... - D. 1, p. 41.
²⁶ Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija. - Vilnius, 1968. - T. 2, p. 879.
²⁷ Maliukevičius R. Lietuvių darbininkų laikraštis „Vilnis“. - Vilnius, 1959. - P. 64.
²⁸ Biržiška V. Lietuviškųjų ... - D. 1, p. 23.
²⁹ Lietuviškoji enciklopedija. - Kaunas, 1940. - T. 8, sklt. 1521.
³⁰ Biržiška V. Lietuviškųjų ... - D. 1, p. 40.
³¹ Mokykla. - 1912, Nr. 1, p. 3.
³² Biržiška V. Lietuviškųjų ... - D. 1, p. 79.
³³ Viltis. - 1911, vas. 25.
³⁴ Viltis. - 1911, kovo 2.

Summary

Some Pseudonyms of the Lithuanian Periodical Publications of 1911-1917

Irena BARTAŠIENĖ

The pseudonyms of 1911-1917 Lithuanian periodicals disclosed lately are introduced in the article. Peculiarities of elucidation of pseudonyms of various kinds - anonyms, geonyms, etc. are investigated, ways of clearing up concrete pseudonyms are indicated. Disclosing of over 30 pseudonyms by way of comparing data of authors' biographies, toponyms and analysing texts of the articles is described as well.

Cataloguing the articles and reviews of periodicals, the problem of the author of the book „Pirmasis vadovas į Romą...“ (The First Guide to Rome) (Seinai, 1911-1913. 2 vol.) arouse. It became clear that the author of the book was Antanas Ragažinskas who used the pseudonym A.R.

Some part of the article is about a more exact definition of the pseudonyms revealed by V. Biržiška.